

Wat betekent het CITES-verdrag voor het bezit en de verkoop van ivoren objecten?

In een poging bepaalde diersoorten voor uitsterven te behoeden zijn er o.a. regels betreffende het verkopen van ivoren objecten. Dit artikel geeft in kort bestek een overzicht van deze regels.

Zoals de afbeeldingen laten zien, gaat het daarbij niet alleen om ivoor van olifanten!

CITES is de afkorting van Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora. Het is een verdrag over de internationale handel in dieren en planten die met uitsterven bedreigd worden en daarom bescherming genieten. Het werd in 1975 ingevoerd door de Verenigde Naties. In 2016 was het verdrag door 183 landen ondertekend.

Belangrijk is dat het niet alleen gaat over levende soorten, maar ook over producten zoals eieren, ivoor, tanden, veren, afgeleide producten van bepaalde houtsoorten enz. Om controle te hebben over deze soorten werd een systeem van in- en uitvoervergunningen ingesteld.

Niveau van bescherming

Het verdrag is naargelang het niveau van bescherming voorzien van drie bijlagen:

Bijlage 1: soorten die met uitsterven bedreigd zijn, waarop niet meer mag gejaagd worden, en die niet mogen verhandeld worden. Voorbeelden zijn de tijger, de olifant, de neushoorn, sommige walvissoorten e.d.

Bijlage 2: soorten die alleen mogen worden uitgevoerd mits vergezeld van een CITES-vergunning. Voorbeelden zijn roofdieren, krokodillen e.d. Wetenschappers bepalen of de soort in aanmerking komt voor een vergunning.

Bijlage 3: soorten waarvan het land waar ze voor komen het belangrijk vindt dat hun voortbestaan nauwlettend gevolgd wordt en die daarvoor hulp vragen aan andere landen.

Handel

Belangrijk om te weten is dat CITES niet handelt over de bescherming van de soorten ter plaatse, maar enkel over de (internationale) handel erin. Het gaat ook enkel om soorten waarvan het voortbestaan bedreigd is door de handel en niet bijvoorbeeld door de wisselende klimaatomstandigheden. Zo kan het gebeuren dat sommige bedreigde soorten niet op de CITES-lijsten voorkomen. De landen die het verdrag ondertekend hebben, zijn wel verplicht om beschermingsmaatregelen in hun wetgeving op te nemen. Momenteel staan er ongeveer 5000 dieren en 30.000 planten op de lijsten.

Europese wetgeving

Om die onvolmaaktheden op te vangen is de wetgeving van de Europese Unie (Europese Verordening 338/97) strenger dan die van het CITES-verdrag. Zij bestaat uit vier EU-Bijlagen, waarin ook de beschermde soorten zijn opgenomen die niet in CITES staan. Er is ook controle voorzien wanneer bepaalde soorten plots

massaal Europa binnenkomen. Tevens zijn er verordeningen over de zogenaamde invasieve soorten, waarvan de toename moet worden beperkt [red.: Invasieve soorten zijn soorten die zich buiten hun oorspronkelijke verspreidingsgebied vestigen en daar een bedreiging kunnen vormen voor de inheemse soorten].

Op die manier bestaan er dus een aantal regels die voor alle lidstaten van de EU gelden, hoewel sommige ervan niet in de individuele wetgeving van de landen voorkomen. Een en ander kan je terugvinden op de Lijst van de Europese verordening.

België en Nederland volgen de Europese Verordeningen. In België zijn die aangevuld door de Belgische CITES-wet van 28 juli 1981 en het Koninklijk

1. Halsnoer gemaakt van 30 potvistanden, ca. 1899 ©MAS

2. Walvis gemaakt van walvisslagtand, Inuit, Alaska, vroeg 19e eeuw, 12,5 cm. Phil Berg Collection ©LACMA

3. Bewerkte slagtang van een nijlpaard, 3800-3400v.Chr., h 22 cm ©Brooklyn Museum

Uitvoeringsbesluit van 9 april 2003. Op de website www.speciesplus.net kan je het beschermingsniveau van een soort opzoeken als je de wetenschappelijke naam kent.

Wat met ivoor?

Ivoor staat onder Bijlage 1 en mag dus in principe niet meer verhandeld worden zonder een CITES-document. In Nederland bestaat er zelfs een Bezitsverbod! Dus om het gewoon in huis te hebben is zo'n document eigenlijk al nodig! Als je kan aantonen dat de bepalingen van de Europese Verordening nageleefd zijn, kan je een uitzondering op het Bezitsverbod krijgen.

Het verhandelen van recent ivoor, d.w.z. daterend van na 1984 en/of ingevoerd vóór 1990 met een invoervergunning, is volledig verboden. Bewerkt en onbewerkt (slagtanden) ivoor ingevoerd vóór 1984 of vóór 1990 met een invoervergunning mogen wel nog verhandeld

1

2

3

worden zonder certificaat, op voorwaarde dat de ouderdom van het stuk kan worden aangetoond. Dat kan bijvoorbeeld met een aankoopfactuur of met een veilingdocument.

Identificatie

Voor het verhandelen (kopen of verkopen) binnen de Europese Unie is een certificaat nodig, behalve voor bewerkte stukken ouder dan 60 jaar, mits vergezeld van een bewijs van ouderdom. Aan de hand van een uniek nummer in onuitwisbare inkt of een zeer nauwkeurige beschrijving moet het verband tussen het ivoren voorwerp en het certificaat duidelijk zijn. Als identificatie niet mogelijk is, dan zal het certificaat enkel geldig zijn voor één enkele transactie. Bij een nieuwe verkoop moet dan weer een nieuw certificaat aangevraagd worden.

Voor het verhandelen van ivoor met landen buiten de EU zijn twee documenten nodig: een CITES-uitvoervergunning van het land van herkomst en een CITES-invoervergunning van het land van bestemming.

1. Armband uit het Yoruba koninkrijk Owo, gemaakt van de slagtang van een olifant,

**17e – 19e eeuw,
19 x 10,5 x 10,5 cm**

©Metropolitan Museum of Art

2. Vrouwelijk figuurtje van walvisivoor afkomstig van de

**Ha'apai Islands, vroeg 19e eeuw,
13 x 5 x 4 cm**

©Metropolitan Museum of Art

Voor België vind je de reglementering en de aanvraagformulieren terug op de website www.health.belgium.be (kies Dieren en planten en daarna CITES). Voor Nederland vind je alles op www.rvo.nl (onderwerpen A-Z en onder de C zoek je dan CITES).

Aanvraag erkenning

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen bewerkte en onbewerkte ivoor. De aanvraag van erkenning van je ivoor kan online gebeuren. Je moet dan wel eerst een account aanmaken. De naam op de account moet dezelfde zijn als die op de aanvraag. Per aanvraag kan je erkenning bekomen van een stuk onbewerkt of van drie stukken bewerkte ivoor. Heb je veel stukken die je wilt verkopen, dan moet je voor elke drie stukken een afzonderlijke aanvraag indienen. De prijs is € 20 per aanvraag in België en € 60 in Nederland.

Kortom alle redenen om uw ivoren voorwerpen te legaliseren middels een keuringsrapport. Succes!
martinlagrain@telenet.be

Mijn 'Ewe Botero' dames

Door veel verzamelaars van Afrikaanse kunst worden de tweelingbeeldjes van de Ewe niet echt serieus genomen. De beeldjes worden gezien als te simpel en zij missen het juiste patina.

De voorkeur gaat uit naar de Ere Ibedji van de Yoruba. Toch vind ik de wat oudere Ewe of Venavi beeldjes in hun eenvoud zeker wel wat hebben en in de loop der tijd heb ik een kleine verzameling aangelegd.

Het mooiste duo daarin zijn de dames die op de achterkant van dit nummer prijken. Toen ik ze voor het eerst zag, moest ik gelijk denken aan de volumineuze vrouwen die vaak de hoofdrol spelen bij de schilderijen en beelden van de Colombiaanse kunstenaar Fernando Botero. Er is toch zeker een duidelijke overeenkomst. Evenals de beelden van Botero hebben de vrouwen een dromerige sensualiteit. De dames hebben volume, maar zijn niet grof. In een interview zei Botero: 'Mijn personages zijn niet zwaar, de handen en voeten zijn klein, dat geeft lichtheid aan de figuren.'

De snijder van deze Ewe-tweeling is daarin ook goed geslaagd. Net als Botero schept hij volwassen mensen met een geïdealiseerde vorm. Het trieste verschil is echter wel dat de Ewe dames er zijn in de plaats van een overleden tweeling.

Togo, het vroegere Togoland waar veel Ewe wonen, was tussen 1884 en 1914 een

Fernando Botero:
Naked Lady 2009
(Mölnal Sweden)
Foto Wikipedia,
Mattias Blomgren

kolonie van Duitsland. Dat is waarschijnlijk de reden dat er veel oudere Venavi in Duitsland te vinden zijn. Mijn dames komen uit de collectie van Galerie Simonis in Düsseldorf.

In tegenstelling tot de Ibeji worden de Ewe beeldjes niet ingewreven met olie, cacaoboter of roodhoutpoeder. Ook

dragen zij nooit koperen armbanden of kaurischelpen. De Ibedji worden in opdracht van de ouders door een beroepsnijder of een waarzegger gesneden. De Ewe kopen hun beeldjes bij een handelaar, die er altijd enkele in voorraad heeft.

Over de Ewe, hun taal en hun tradities is behoorlijk wat geschreven. Over de popjes nog niet zoveel. Voor zover ik weet, is er slechts een monografie over de poppen verschenen, gepubliceerd door de eerdergenoemde Simonis. Er zijn verschillende stijlkenmerken bij de poppen aan te wijzen. Richting Nigeria en dus richting de Yoruba staan de popjes op een voetstukje en hebben zij Ibedji kenmerken. Richting Ghana krijgen de beeldjes meer kenmerken van de Akan en Baule. Dit geldt voor de afgebeelde dames: hun zwarte 'laarsjes' doen denken aan de colonbeelden bij de Baule. Het zijn mooie authentieke beeldjes, die meer aandacht verdienen.
vandenendaad@gmail.com

Literatuur

- Cameron, E. L. (1996). *Isn't s/he a doll? Play and ritual in African sculpture*. Los Angeles: UCLA Fowler Museum of Cultural History
- Leyendekker, M. (1991). Gesprek met de Colombiaanse kunstenaar Fernando Botero; *Mijn mensen mogen niet lachen*. In NRC 9-8-91
- Simonis, H. (2008). *EWE twin figures*. Köln: Verlag der Buchhandlung Walther König.